

I Mayıs İşçinin Emekçinin Bayramı

Elk. Elo. Müh. Murat Kocaman
murat.kocaman@emo.org.tr

Bu yıl da mayıs ayı geldi çattı. Tabii ki mayıs ayı denince akla ilk gelen mayıs'ın başlangıç günü olan 1 Mayıs yani işçinin emekçinin Bayramı. Tüm dünyada ve ülkemizde içinde farklı anlamlar barındırır da birbirine yakın bir coşku ile bayram havasında kutlanacak derken emekçilerin Taksim meydanına çıkması engellenerek biber gazlarıyla (öldürücü bir ateşli silah şeklinde kullanılarak), panzerlerden sıkılan sularla (kanalizasyon suyu olduğu iddiası da cabası), onyediyi yaşındaki kızlarımızın kafası patlatılarak kutlanmasını reva gördü hükümet emekçilere. Ama bir açıklaması var elbette! O gençlerimiz marjinalmiş, suç işliyorlarmış, polise saldırmışlar. Yok yok karıştırmayın lütfen soğuk savaş döneminde değilsiniz, muktedir iktidarımızın bize lütfü olan ileri demokrasiyi yaşıyor ülkemiz! Anlayacağınız hala aynı fişleme ve soğuk savaş mantığı ile hareket ediyor sayın Valimiz. Kimbilir daha önce onun yerinde olan büyüklerine göz kırpmıyor emeklilik günlerinde gelebilecek bir Bakanlık için.

Günümüz kapitalist üretim modeli içerisinde işçilerin emek mücadelesi de kapitalist üretim modeli kadar eski diyebiliriz. Yaklaşık iki yüzyıldır haklarının karşılığını alabilmek için direnen işçi sınıfının büyük mücadelelerinin, idamlarının, ödediği tüm bedellerinin ve kazanımlarının sembolüdür 1 Mayıs. Günümüzde ki 8 saatlik çalışma düzeni bile bizlere o günlerden kalma bir mirastır. O günlerden bugüne özellikle ülkemizde sendikaların ve işçilerin (ücretli tüm çalışanların meslek grubu ayırt etmeden işçi olduğu gerçeği ve kabulü ile)

bu mirasa ne kadar sahip çıktığına, mücadelelerini ileriye mi yoksa geriye mi götürdüklerine bakmak lazım. Çoğu zaman olduğu gibi bu konuda biz insanlara sayılar gerçeğe ulaşmada çok yardımcı olacaktır.

Ülkemizde özellikle çok partili sisteme geçmeden önce 1938 tarih ve 3512 sayılı Cemiyetler Kanunu'nda "Sınıf esasına dayalı cemiyet kurulamaz." ibaresiyle belirtildiği gibi sendikacılık yasal anlamda yasaklanmıştı. Bu ibarenin yasadan çıkarıldığı 5 Haziran 1946 değişikliği ile sendikacılık önündeki engel kalkmış gibi gözükse de bu konuda asıl başlangıç noktasını "5018 sayılı İşçi ve İşveren Sendikaları ve Sendika Birlikleri Hakkında Kanun"un kabul edildiği 1947 senesini kabul etmek daha doğru olacaktır. İşçilerin emek ve sendikal mücadelesini 1947-1963 yıllarını başlangıç evresi olarak almak doğru bir yaklaşım olacaktır. Peki bu başlangıç evresindeki kayıtlı işçi, sendikalı işçi sayısı ve oranları nedir diye soracak olursak buna SSK verileriyle yanıt bulabiliriz.

Sendikalı İşçi ve Sendikalaşma Oranlarının Yıllara Göre Dağılımı Tablo 1 de incelenebilir.

Birinci tabloda görebileceğimiz gibi ilk evrede her sene üzerine koyarak hem işçi sayısında, sendikalı işçi ve oranı konularında bir artış sözkonusu. Bu artış bu dönem için adım adım kazanımların ve mücadelenin olduğu şeklinde özetlenebilir. İkinci evreye geçmeden önce ikinci evreyi niye 1963 yılından başlattığımızı açıklamakta fayda var. 1963 yılında işçilerin mücadeleleri sonucu çıkarılan 274 sayılı Sendikalar Ka-

Yıllar	Toplam İşçi	Sendikalı	Değişim %
1948	52,000		
1949	72,000		
1950	292,608	78,000	26.65%
1951	382,024	110,000	28.79%
1952	447,963	130,000	29.02%
1953	494,024	140,000	28.33%
1954	510,344	180,387	35.34%
1955	533,216	189,595	35.55%
1956	543,554	205,155	37.74%
1957	577,630	244,853	42.38%
1958	611,703	262,591	42.92%
1959	618,775	280,786	45.37%
1960	620,900	282,967	45.57%
1961	688,819	298,000	43.26%
1962	680,125	307,000	45.13%
1963	710,820	259,710	36.53%

Tablo 1

nunu ve işçilerin ilk kez grevli toplu pazarlık hakkını aldıkları 275 sayılı Toplu İş sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu sendikal harekete büyük bir ivme kazandırmıştır. İkinci evre için 1963-1980 yıllarını ele alabiliriz. Bu dönemde sendikal mücadelenin, reketin, grevlerin, olayların ama en nihayetinde mücadelenin getirdiği kazanımlarla dolu bir dönemdir. Bu dönemin sonunda SSK ve Sendikaların verilerine göre 5.721.074'e ulaşmıştır sendikalı işçi sayısı. Ama bu sayı gerçeği yansıtmamaktadır. DİSK, TÜRK-İŞ ve diğer sendikalar arasındaki rekabet ve denetimsizlik yüzünden bütün sendikalar sayılarını çok göstermek için mükerrer kayıtlar yapmışlardır. Ama her ne kadar sayı doğru olmasa da TÜRK-İŞ'in 1975'te yaptırdığı bir araştırmaya göre ülkede 629 sendika ve 1.600.000 sendikalara kayıtlı işçi bulunmaktadır. Bu sayının 1980 yılına kadar bir çok kişi uzman tarafından 2.000.000'a dayandığı kabul edilmektedir. 1980 yılında ülkemizin 42.000.000 nüfusa

ve 2.204.807 SSK'ya kayıtlı işçinin olduğu bir dönem için zirve olarak kabul edilebilir.

Peki üçüncü dönem yani 1980 yılından günümüze ne oldu. İşçiler için üçüncü dönem 12 Eylül darbesi ve onun getirdiği hak gaslarıyla, sendikaların kapatılmasıyla başladı. Resmi rakamlar her ne kadar aksini belirtse de sendikalı işçi sayısında yaratılan baskı, şiddet, sendikaların kapatılması vb. bir çok sebep yüzünden ciddi azalmalar olmuş, insanlar örgütlenmekten ve sokağa çıkmaktan korkar olmuştur. 1980 yılından 2000'li yıllara kadar bir çok yasayla sendikal haklar olan toplu sözleşme ve grev kullanılması oldukça zor hale getirilmiştir. Özelleştirmelerle Sağlık, Eğitim, Enerji, Telekom ve daha bir çok alanda piyasanın acımasızlığına terk edilmiştir işçiler. İşçilere sermayenin saldırısı önce 12 Eylül darbesi ile sonra hükümetler eliyle çıkartılan iş güvencesini esnekleştiren yasa ve yönetmeliklerle oldu. Bu saldırılar 2002 ve sonrasında çok daha sistemli ve kapsamlı olmuştur. Bunu anlamak için şu verilere bakalım.

Kaynak: OECD.Stat (3 Kasım 2012)

Bu sayılara ilave olarak sendikalı işçi sayısının sendikaların açıklama-

	2002 (%)	2011 (%)	değişim
Türkiye	9.5	5.9	-38
Almanya	23.5	18.5	-21
ABD	12.8	11.3	-11
Meksika	13.9	13.2	-5
İspanya	16	15.9	-1
Hollanda	21	18.2	-13
OECD Ortalaması	19.6	17.5	-11

larına göre 500.000 ila 600.000 civarında olduğu gerçeğini de katarsak tablo çok daha netleşiyor. 2002 yılından 2011 yılına kadar 9 yılda - %38 kayıp yaşanmış, 1980 yılından bugüne bakarsak 2.000.000 sayısından 500.000'e düşmüş ve yaklaşık %75'lik bir kayıp yaşamış sendikal hareket OECD ortalamasının çok çok üstünde bir geriye gidmiştir. Tabi bu sayıları

nüfus artış hızı ile oranlarsak durum daha da vahim oluyor. 42 milyonluk nüfus %80'lik artış ile 76 milyon olmuş iken, bu artış hızına paralel olarak ve hayatın dinamik akışı içerisinde en az 4 milyon olması gerekirken, 1980 yılından bugüne nelerin kaybedildiği çok daha net görülmektedir. Sendikalı işçi sayısı bu kadar geriye gitmişken "taşeronlaşma" denilen sistem yüzünden 1.005.000 işçi sendikalı olma hakkına bile sahip değildir, öylesi bir hayali bile kuramaktadır. Yani 1.005.000 işçi uygun tabirle 1947' den önceki koşullarda çalışmaya zorlanmaktadır. Artık senelik veya 6 aylık sözleşmeleri geçtim özellikle sağlık sektöründe 6 ve 12 günlük hizmet alımı yoluyla taşeron işçi alımını görmüştür bu ülke. Özelleştirme ve taşeronlaşmanın sonucu meşhur tabiriyle "özelleşecek güzelleşecek" sözünün işçi ve emekçi açısından değil ülkenin sermaye açısından çok özel ve müstesna bir yere sahip olup oldukça güzelleşmiş olmasıdır!

İşçilerin koşullarının taşeronlaşma, özelleştirme, esnek çalışma ve güvencesiz çalışma koşullarının bu kadar dayatıldığı bir ortamda sendikalar ne yapmaktadır diye sormak lazım. Maalesef cevap çok tatmin edici değildir. Kimi sendika iktidar yakınlığından medet umarak sendikal alanda büyüme rekorları kırarak bir mucizeyi (!) gerçekleştirmekte (tabi uluslararası alanda sendikal birliklere bile kabul edilmemekte), kimileri her ne kadar devrimci ve ilerici olduğunu söylese de ve taşeron işçilerden tutunda güvencesiz çalışmaya bir çok sorun ve dolayısıyla örgütlenme alanı varken benim olsun küçük olsun zihniyetiyle kendi kalecileriyle vakit geçirirken kaybolan bir ülkenin geleceğidir. Hele ki hala 77 1 Mayıs'ının gölgesinde yaşayıp Taksime çıkarım-çıkartmam kavgasına tutuşup çıkınca da zafer kazandık demek işçilere ve emekçilere yapılacak

en büyük kötülüktür. İşçinin tek bir zaferi olabilir o da koşullarını maddi ve sosyal anlamda insani düzeylere çekmek, asgari ücreti yaşanabilir konuma çıkarttırmak, iş güvencesine sahip olmak. Bunun dışındaki hiçbir şey zafer olamaz.

Yapılması gereken çok şey olabilir. Ama başlangıç noktasının tüm çalışanların mühendis, mimar, doktor, eğitimci, avukat, vasıflı-vasıfsız, inşaat, maden, tekstil, çelik işçisi, taşeron, sendikalı tüm çalışanların birer emekçi olduğu ve sermayedar karşısında sömürüye açık olup tek çarelerinin emek mücadelesinde ortak hareket etmek olduğu bilinciyle örgütlenmek olduğunu söyleyebiliriz. Siz "amman ya bana ne taşeron işçiden, benim kadro güvencem var" diyebilirsiniz ama kim bilir önümüzde ki ay gelecek olan memur yasa tasarısıyla belki de siz kadro güvencenizi kaybetmekle karşı karşıya kalabilirsiniz. O yüzden geç olmadan tüm sendikal yapıların ve emekçilerin samimi olarak bu konuya kafa yorup, bu alanda gönüllü (ücretli sendikacılık olmaz çünkü, hele kimil-letvekili maaşını bile katlayan maaş hiç olmaz, olmamalı) olarak mesai harcayıp mücadeleleriyle kendilerine yeni bir hayat örmeliler.